

TEXTIL- IPAR.

A NÉMET IPARMŰVÉSZETI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE. Március közepén tartotta meg a szövetség 20-ik gyűlését Berlinben. Minket elsősorban azok az előadások és határozatok érdekelnek, melyek a gyűlés tárgysorozatában szerepeltek, s amelyek a szövetségnek néhány évvel ezelőtt kitűzött célját, a művészet és ipar szorosabb egybekapcsolását szolgálják. **Jessen** tanár előadásában rámutat arra, hogy az iparművészeknek közös céljait közös munkával kell elérniük. A nagy tömegek ízléstelensége ellen csak ilyen módon lehet fölvenni a harcot s az együttműködés már azért is szükséges, mert az iparművészetben az egyén nem szerepelhet — miként a képzőművészetben — önállóan és függetlenül. A lipcseiek indítványára törölték az „Eisenacher Ordnung“ 2-ik szakaszát, mely azt mondta, hogy nem megrendelésre készült tervek nem díjazandók. Elhatározták, hogy a szövetség céljainak előmozdítására röpiratokat adnak ki, s ezeket majd a lakosság minden rétegében terjeszteni fogják. Hosszabb megbeszélést folytattak a kereskedő ízlésének műveléséről. Az ügy előadója vándorelőadások, a kereskedelmi szervezetek és a kamarák megnyerése, és iparművészeti vándorkiállítások rendezésével gondolja a célt elérhetőnek. „Wirtschaftliche Qualitätsarbeit“ címmel tartott előadást a hallei statisztikai hivatal igazgatója: **dr. Wolff**. Ezen elnevezés alatt az olyan munkát érti, mely a használati célnak tökéletesen megfelel. Ha az iparművészet ennek a termelését és fogyasztását irányítja, akkor a nemzetgazdaság és iparművészet egy csapáson haladnak, mert csak így emelkednek az árak és munkabérek és lehet megelégedve a fogyasztó és termelő is.

BEZALEL. Egy új iparművészeti műhely címe, mely nevét attól a művésztől vette, aki az első jeruzsálemi templom belső berendezését készítette. A műhely megalapítója, szervezője és éltető lelke **Schatz Boris** tanár. Orosz származású s így a szociális problémákkal úgyszólván együtt született, különben pedig jónevű festőművész. Éveken keresztül dolgozott azon, hogy egy oly szervezetet, egyesületet teremtsen meg, mely a munkástól, művésztől megveszi a kész műveket, s azoknak eladását magára vállalja, s így azt megmenti a mindennapi kenyérgondoktól, egyéniségét felszabadítja, mert módot nyújt neki arra, hogy saját ízlése, művészi meggyőződése szerint dolgozzon. Abból a szerszámsorból, melybe a munkást a gépeknek hatalma leszorította, felemeli őt a művészethez, ahol emberi módon dolgozhatik s képességeit szabadon fejlesztheti. Bulgáriában próbálta ki eszméinek életrevalóságát s 3¹/₂ évvel ezelőtt költözött át néhány ügyes munkással Jeruzsálembe, ahol a zsidó telepítési egyesület egy kis házikót bocsátott iskolájának és műhelyének rendelkezésére. Az elszegényedett, munkátalan szőnyegmunkások, rézdomborítók és ezüstművesek javát ott

gyűjtötte össze s műhelyeiben értelmes művészi érzéssel bíró munkásokat nevel belőlük. A Nyugat művészeti kulturáját oltja be a Keletnek ősi fájába. Sajátos, az ismert típusoktól eltérő, de feltétlenül művészi becsű munkák kerülnek ki onnan. Mindent felkutat, ami a régi zsidó művészeti emlékekből fennmaradt. Ezeket használja fel mintakul, de nem szolgálai módon; — művészetet akar teremteni — ezt azonban a jeruzsálemi ősi kulturán akarja felépíteni. Első eredményeit biztatók, s a sikeres jövőnek zálogát képezik.

KELETI SZŐNYEGEK. A keleti iparművészeti munkák között első helyen állanak a szőnyegek, melyeknél nemcsak a művészi forma- és színbeli gazdagság, hanem a fáradságos és hosszadalmas munka, mely előállításukkal jár, fokozza rendkívüli értéküket. A legszebb szőnyeg, mely ezidőszertint ismeretes, a királyunk tulajdonában levő vadászszőnyeg, melyet a májusban megnyíló müncheni kiállításon a nagyközönség is láthat. Ez a szőnyeg selyemből és aranyfonalakból készült s rózsaszín alapon a perzsa sahnak oroszánvadászát ábrázolja. A szőnyeg körülbelül 80 millió csomóval készült, s így magának a munkának költsége körülbelül 110.000 korona; feltéve, hogy 10 munkás egyenként 3 korona napibér mellett 12 évig kellett, hogy dolgozott legyen rajta, amíg elkészült. Értéke ma körülbelül másfél millió koronára tehető. A müncheni mohamedán művészeti kiállítás olyan gazdag szőnyeggyűjteményt fog bemutatni, amilyen még Európában nem került kiállításra, s mely veteckedni fog azokkal a kincsekkel, melyeket a koniai, kumi, mesedi mecsetek kincstáraiban féltő gonddal őriznek.

EGY ÚJ IPARÁG. A bécsi fehérneműkészítők egyesületének műhímszakosztálya különös kérelemmel fordult az ottani kereskedelmi minisztériumhoz. Azt kéri, hogy a műhímzést ipari foglalkozásnak minősítsék és így ipari képzéshez kössék a gyakorlatát. Ez ellen erélyesen tiltakoznak úgy az ottani iparművészeti társulat, mint az iparkamara is. Arra a kétségtelenül helyes álláspontra helyezkednek, hogy itt művészi iparról van szó, melyet korlátozni nem szabad, s ha az ipari képzést megkövetelnék, úgy éppen azok az erők (a jobb családból való elszegényedett leányok és asszonyok, kik műhímzéssel keresik meg a kenyerüket), kiknek a révén a jobb ízlés éreztehető befolyását a hímzésben, veszne el a számára, ennek kockázatása pedig művészi és nemzetgazdasági szempontból egyaránt megengedhetetlen.

NÉMET CSIPKEPÁRTOLÓ EGYESÜLET. Berlinben nemrég alakult meg a „Verein zur Förderung deutscher Spitzenkunst“. Célja, hogy a Németországban kihaltfélben levő csipkekészítést új életre keltse. A népművészetet akarja támogatni háziipari foglalkozás nyújtásával. Elsősorban a közvetítő kereskedelemnek nyügétől szabadítja meg a termelőket, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy a közvetítők zsebébe vándorol a haszonnak legnagyobb része, a munkások pedig éhbérekben tengődnek. Az egyesület közvetíti a megrendeléseket s összevásárolja a kész árúkat, melyekből központjában, a berlini „Werkstatt für deutsche Spitzenkunst“-ban állandó raktárt és mintagyűjteményt tart fenn. Tervbe vette előadások és kiállítások rendezé-

sét is, és iskolák meg vándortanfolyamok segítségével a technikát és a minták szépségét fejleszteni akarja. Nekünk magyaroknak csak arra kell törekednünk, hogy amint a fentebb elmondottakban megelőztük a németeket, úgy már fennálló intézményeink céltudatos fejlesztésével versenyképességünket biztosítsuk.

KIÁLLÍTÁSOK

AZ 1911. ÉVI TORINÓI NEMZETKÖZI IPARI ÉS MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS magyar pavillonjainak tervrajzaira általános nyilvános pályázatot hirdettek, amely április hó 11-én jár le. A pályázat bíráló-bizottsága hét tagból áll és pedig a kereskedelemügyi minisztérium, a földművelésügyi minisztérium, a M. Mérnök- és Építészegylet, a Magyar Építőművészek Szövetsége, az Orsz. M. Iparművészeti Társulat egy-egy kiküldöttéből és a kiállítás igazgató-ságáról kiküldött két tagból.

AZ IDEI VENEZIAI NEMZETKÖZI MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS magyar osztálya anyagának összegyűjtésével gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter K. Lippich Elek min. tanácsos elnöksége alatt álló bizottságot bízott meg, amelyben iparművészetünknek a kiállítással összefüggő érdekeit Györgyi Kálmán igazgató képviseli. A kiállítás az eddig történt megállapodások szerint április 22-én nyílik meg.

A SZÉKESFŐVÁROSI IPARRAJZISKOLA szövöpari tanműhelye az intézet helyiségeiben szőnyegkiállítást rendezett, amely március hó 19-én nyílt meg és április hó 5-ig díjmentesen megtekinthető. A különböző technikai eljárással készült csomózott és szövött szőnyegek, továbbá gobelinek, szövött tarsolyok, övek, terítők stb.-k, a tanítás sokoldalúságáról és a bemutatott tárgyak technikai jóságáról tesznek tanúságot. Művészi értékénél fogva különösen kiválók köztük Rippl-Rónai József tervei nyomán készült egyik finom színhangulatú gobelin. A szőnyegkiállítással együtt a női munkateremben készült bordíszműveket, gépvarrással díszített munkákat, valamint az agyagipari műhely edényeit mutatták be, amelyek közül több igen figyelemre méltó munka akad. Noha az iparrajziskola műhelyei még alig estek túl a kísérletezés időszakán, megállapítható, hogy immár a technikai kivétel kiválósága mellett a művészi szempontok intenzívebb érvényesülése is lehetővé válik. Nem kételkedünk benne, hogy az intézet érdemes igazgatója, Ágotai Lajos, megtalálja ennek a helyes módját is.

NEMZETKÖZI FÉNYKÉPKIÁLLÍTÁST rendez József főherceg és Augusztia főhercegasszony elnöksége alatt folyó évi május havában a Magyar Amateur Fényképezők Országos Szövetsége az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat műcsarnokában. A rendező-bizottság elnöke K. Lippich Elek dr., miniszteri tanácsos.

MUZEÁLIS ÜGYEK

AZ ORSZ. MAGY. IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSAI. Február hó 12-én és 19-én nagyszámú, előkelő közönség jelenlétében Radics Jenő igazgató tartotta meg „Néhai Pálffy János gróf műkincsei” címen két nagyérdékű előadását.

Február 26-án Csányi Károly igazgató-őr „A modern porcellán”-ról tartott előadást. Először ismertette a porcellán előállításának technikáját, főleg a máz feletti és alatti festést, hogy így a régi és az új porcellán közti különbséget érthetőbbé tegye.

Vázolta a modern porcellánművészet kialakulásának körülményeit, melyek közt kiemelte a japán hatást. Kopenhága indította meg az új irányt, főleg Krog Arnold vezetésével, aki a királyi gyárban a máz alatti festést meghonosította. Ebben követte Bing és Gröndahl kopenhágai és Rörstrand stockholmi gyára, mely utóbbi a vázakat plasztikus díszítésekkel látja el. E gyárak a párizsi 1900-iki kiállításon nagy sikereket arattak.

Csakhamar Meissen is Kopenhága hatása alá kerül, ezt Berlin és Nymphenburg is követte. Meghonosítják a máz alatti festést, emellett kristályos mázakkal is dolgoznak. A kisplasztika terén, Kopenhága nyomán, leginkább állatalakokat készítenek, de az emberi alakokat is — főleg gyermekalakokat — sikerrel ábrázolják, egyszerű formában és színezéssel, a porcellán természetének megfelelően.

Sèvres elég hamar felszabadul a dán hatás alól és régi híréhez méltó magaslatra emelkedik. Magyarországon a herendi gyár, majd újabban Hüttl Tivadar óbudai gyára próbálkozik a modern porcellánművészet terén. Ez utóbbi a használati edényeket igyekszik művészivé tenni és a tragikus végű neves művésznök Horti Pál által tervezett díszítéseket alkalmazott a tárgyakon.

A negyvenhárom művészi, vetített képpel illusztrált előadás végén az előadó Majovszky Pál dr., Hüttl Tivadar és az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből mutatott be elsőrangú modern porcellántermékeket a nagy számban megjelent közönségnek.

Március 5-én Czako Elemér dr. múzeumi őr „A biedermeier-ízlés alkotásairól” tartott előadást a rendkívül nagy számban megjelent közönségnek.

A biedermeier a múlt század harmadik évtizedében élt nyárspolgár gúnyneve. A róla elnevezett stílushoz azonban semmi köze, mert az angol hatás révén jött létre a fejedelmi családok és az arisztokrácia számára. S a biedermeier csak másodkézből jutottak hozzá. Ez az ízlés körülbelül 1815-től 1850-ig divatozott. Legfőbb jellemvonása, hogy szembehelyezkedik az empire-stílus fényűzésével s tisztán gyakorlati alapokra fekteti az építészeti és iparművészeti alkotásait. Formanyelve így a szerkezetből nő ki, a szép anyag jó feldolgozásából. Főlősleges cífraság nincs rajta. A bútortan kedvelték a mahagonit, a sárga cseresznyefát és a habos kőriszt.

Lenyíló íróasztalok, százfókos szekrények, kényelmes székek a kedvelt darabjai. Nálunk Széchenyi és Kossuth beavatkozásával terjedt. Széchenyi külön értekezett: Az emberi fészék bölcsészetéről. Kossuth kiállításával pedig a nagyhírű Steindl bútorkészítő mestert segítette felszínre. Széchenyi, Győry, Szápáry kastélyai s a vidéki kuriák még ma is tele vannak biedermeier- emlékekkel.

A modern felfogás azért becsüli a nagyanyáink korából megmaradt lakásberendezési tárgyakat nagyra, mert a célszerűség hangoztatása folytán külön esztétikai érték: az értelmi szépség nyilatkozik meg bennük. Csakó dr. számos képet mutatott be előadásának illusztrálására.

Március 12-én Éber László dr. tartott „Theophilus presbyter és a középkori iparművészet” címen nagyérdemű előadást. Ismertette a XI. századi szerzetesnek két kötetre terjedő enciklopedikus munkáját, melyben az akkori iparművészet különböző ágainak technikájával foglalkozik. De legbővebben az ötvösséggel, mert maga is az volt. Éber dr. nem egy művét mutatta be vetített képekben, kimerítő magyarázatát adván e mester jellemző sajátosságainak. Ezeket kívül több rokon, középkori ötvösművet ismertetett.

Az ismeretterjesztő előadások sora március 19-én zárult. Ekkor Gróh István tanár „A palóc népművészet”-ről tartott előadást. Először felsorolta a palóc nyelvi terület földrajzi határait, majd áttért az építészeti alkotásoknak, elsősorban a templomnak ismertetésére. Már a román- és gót-korban bizonyos helyi sajátosság alakul ki, melynek azonban legfőbb ismérve a szegénység okozta egyszerűség. Ezután a parasztházat mutatta be, jellegzetes oromzataival, tornácával, kemencés szobájával és kamrájával. A legrégebb házak itt is fából épültek, később azonban áttértek a vályog- és téglaházra. Majd sorra vette a lakás bútorait. Főleg a ládáról emlékezett meg részletesebben, számos jól sikerült képet is mutatván be. Hasonlóan több szép képpel illusztrálta a viselet sajátosságait. π.

AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM GYŰJTEMÉNYEI az utóbbi időben értékes művészi tárgyakkal gyarapodtak. A magyar teremben új szekrényt állítottak fel, amelyben több jeles ötvösmunkát helyeztek el. Serlegek, kelyhek, kupák, füstölők, régi városi pecsétek, kardok, köztük a rimaszombati ötvösmesternek Szentpéterinek két műve, kerültek e szekrénybe. Az üvegcsoport kiállítási szekrényei is megszorodtak eggyel és ebben a dunapentelei és egyéb ásatásokból előkerült római üvegtárgyak vannak kiállítva, köztük néhány színes üvegpalackocskó, néhai Ráth György ajándéka. Külön csoportot alkotnak azok az egyiptomi illatszerek palackocskák, amelyeket Herz Miksa bey ajándékozott az Iparművészeti Múzeumnak.

A múzeum plakett-gyűjteménye is néhány értékes tárggyal gyarapodott. Berán Lajos szobrászművész a múzeumnak ajándékozta legjelesebb plakettjeinek első ólomvereteit. Divald Kornél a XVII. század elejéről származó bronz-ötvösmintát ajándékozott. Egy római harcost ábrázol ez a plakett, amely mintának rokon alakja a besztercebányai múzeum egyik zománcos díszű, aranyozott ezüstkupáján látható.

Már ezévi első számunkban megemlékeztünk arról, hogy az Iparművészeti Múzeum megszerezte a kőszegi 1671-ből származó gyógyszerár berendezését. Csányi Károly igazgató-őr március elején vette át a

gyógyszertár mai tulajdonosától, Trstvánszky Károlytól és a szétszedett berendezést bútorszállító kocsiba rakatva, Budapestre szállította. A tüzetesebb tanulmányozáskor kitént, hogy a szekrények anyaga leginkább tölgy- és diófa, ezenkívül még cseresznye-, alma- és hársfát is használtak fel hozzá. Régi bútorokon ritkaság az olyan vékony furnir, amelyet e felszerelés hajlott párkányzatain találunk. Ez bizonyára egy nagyméretű gyalu forgácsa gyanánt keletkezett; csak így volt lehetséges ily vékony furnir előállítás. Később e bútort, sajnos, átfestették, de a már foganatosított kísérletek megmutatták, hogy vegyi úton e kellemetlen színű festékreteg eltávolítható és ha ez elkészül, úgy az egész bútorzatot régi díszében láthatják a múzeum látogatói. π.

A VILÁG LEHÍRESEBB ÓRAGYŰJTEMÉNYE. Pierpont Morgan, az ismert amerikai milliomas, másfél millió márkáért vette meg Marieles Károly berlini gyűjtőnek 80 órából álló gyűjteményét. 40 darabot — csupa XVI—XVII. századból származó órat — már a múlt évben szerzett meg tőle 600.000 márkáért. Ezzel a legnagyobb és legértékesebb óragyűjtemény a new-yorki Morganhalba került.

MEGSZÜNT MAGYAR FAJÁNSZGYÁRAK címén tartott az Orsz. Régészeti és Embertani Társulat legutóbbi ülésén Nyári Albert báró érdekes előadást. Felvetette azt az eszmét, hogy az 1884-iki ötvösműkiállítás példájára magyarországi agyagipari kiállítás rendeztesék, melyen bemutatásra kerüljenek az olyan agyagipari termékek, amelyek régi fajánsz-, keménycserép- és porcellángyárakban készültek. Felemlíti Majláth, Petrik, Szendrei, Radisics, Spitzer nevét, akik leginkább foglalkoztak hazai agyagiparunk multjával.

Először a fajánszgyárakról szól, de miután a holicai gyárral Sirek munkája bőven foglalkozik, mellőzi előadásában e gyár termékeit. E gyárak leginkább francia mintákat használnak fel.

A t a t a i gyárat Schlögel János György 1770-ben alapította, akinek leányát Pasteiner József vette el. Legszembek azok a tárgyak, amelyek Pasteiner idejéből valók. Az edények általános jellegét illetőleg hasonlít a holicaiakhoz, csak a máz melegebb, rózsaszínbe játszó. A gyár rendes jegye T. Jellegzetesek a domború rákalakkal díszített tányérok.

A p á p a i cserépedénygyárat Schneller és Postbischel pápai polgárok alapították. Adat maradt fenn arról, hogy 1805-ben Schneller Ferenc a tatai gyárban dolgozott. Ő lesz az alapító. 1810-ben négy társtulajdonosa volt, kik szétválván, a gyár Winter Mátyásé lett. 1839-ben Mayer János György kezébe került a gyár, mely 1866-ban szűnt meg. Leginkább keménycserépből való használati tárgyak előállításával foglalkozott, de megpróbálkozott a porcellánkészítéssel is. Gyakoriak az áttört szélű tányérok. Jegye „Pápa” bemélyítve.

A s t o m f a i fajánszgyár alapítója Putz József holicai munkás. Működését 1810-ben kezdte meg. Kissé habános jellegű és termékei rokonságban vannak a felsőmagyarországi népies cserépedényekkel. Jegye S T egymásba fonva, vagy külön az S betű.

Majláth 1879. említett először a b u d a i fajánszgyárat. 1775-ben már dolgozik. A holicai gyár igazgatója sorra járván a hazai gyárakat, meglátogatta ezt

a gyárat is, sőt négy munkás felajánlotta szolgálatait. Pontos munka, gondos festés és tiszta, fehér máz jellemzi termékeit. Jegye OF.

Kassán 1805-ben már kifejtett agyagipar volt. Főleg az angol edények mintájára keménycserép tárgyakat készít.

Körmöczbányán Vaholt György 1803-ban alapít gyárat. A porcellánal is megpróbálkozott. 1838-ban a gyár leégett. Jelenleg is működik. Jegye Kr, vagy „Kremnitz“ benyomva.

A regézi és telkibányai gyárat Windischgrätz herceg alapította.

A városi gyár 1835-ben keletkezett. 1866-tól Meyer György volt a gyár vezetője. Jegye ez időből

Mayer
Városlőd

Az előadó megemlíti még a nagymartoni, görgényszentimrei, brassói (jegye Kronstadt), bistrítzi, miskolci, hátiri, apátfalvi, murányi, parajdi, egri, somorjai, gácsai, pongyeloki, iglói, kisbéri, eperjesi, deési, selmeczbányai, sárospataki, edelényi, kőszegi, kolozsvári, bakonybéli és munkácsi gyárat.

71.

SZAK- IRODALOM

ST. BEISSEL: Gefälschte Kunstwerke. Freiburg. Herder. 1909. 175. I. Vászona kötve 3.60 K. — Mindenképen örvendetes, hogy az utolsó félszázad műtörténéseinek és esztétikusainak agitációja a művészetek népszerűsítése érdekében oly szép eredményt mutat fel. A laikusok körében is meglehetősen megszaporodott a műértők és gyűjtők száma. Sőt. Annyira megszaporodott és vele kapcsolatban a műhamisítás oly arányokat öltött, hogy valóban itt az ideje a nagyközönség figyelmét a műtárgyak hamisítására menőleg gyakrabban felhívni. Mert míg egyrészt örvendetes, hogy manap már nemcsak múzeumok és az arisztokrácia gyűjt műtárgyakat és régiségeket, hanem az intelligens középosztály is, másrészt oly hóbortok és visszaélések burjánznak föl az amatőrökös terén, hogy azok ellen küzdeni minden műértőnek kötelessége, sőt a jelen művészetének életbevágó érdeke. Vannak ugyanis számosan, akiknek egyedül a régiség imponál. De nem ám az értékes, művészi régiség, hanem egyszerűen a régiség; akiknek szemében minden kincs, mihelyt százesztendőss kopottság és piszok ri le róla. Ezek azután összevadászólnak minden lim-lomot, rendszer, stílus, ízlés és gondolat nélkül. Lakásuk valóságos zsigvársár, ahol a stílusok nem egy szimfoniává olvadnak össze, hanem szemétként díszharmonikává. Ilyeneknél nem esztétika, nem lelkiszükséglet, hanem hiúság és parvenü-gőg a műgyűjtés indítóoka. Csak régiség kell nekik, hogy egyrészt műértésüket demonstrálják, másrészt az ősiesség köntösét litogtassák. Lakásukban a műtárgy nem önévezetűkre szolgáló forrás, hanem a látogatók

tiszteletére kített cégér. Ezzel a tartalmatlan hivatkozással szembeszállni minden kultúrembernek nemes kötelessége. Valósággal nobile officium a művészetek érdekében. De van a nagyközönségnek egy tiszteletreméltó nagy rétege, amely lelkiszükségletből keresi a szépet, s lelke talán inkább rezonál a régi műtárgyakra. Ezen vonzalom tiszteletet érdemel mindaddig, míg nem beteges irányú, s a jelen művészetével kapcsolatban áll, annak előfoka és úttörője. Ezt a nemes indulatú, de talán kellő szakértelemmel nem fegyelmezett nagyközönséget a hamisítók alattomos cselzövéssei ellen megvédeni, felfegyverezni, a szakemberekre nézve nem utolsó feladat és szellemi üdülés.

Ilyen szép intenciójának és szellemi üdülés céljából a gyanutlan nagyközönség okulására megírt műnek látszik Beissel ez a munkája. Mindazt, amit Foimmel, Bucher, Gross, Furtwängler, Zevin, Seelmann, Melingo, Eudal, Clermont-Ganneau a szakemberek számára összegyűjtöttek, Beissel nagy olvasottságával, hangyaszorgalmával és szellemességével tetézve aprópénzre váltja, s a nagyközönségnek dolgozza fel. Először a szakirodalom adatai alapján megállapítja, hogy mily szédületes áremelkedés állott be a klasszikus és modern képek, szobrok, metszetek, rajzok, könyvek és iparművészeti tárgyak árában, a mióta a gyűjtőszendvény keresettekké tette. Így érthető, hogy az élelmes kereskedői szellem nyerekedni akarván, utánozni igyekszik a keresett műtárgyakat. Ez az utánzás nem csupán egyeseket foglalkoztat, hanem egész vállalatokat, sőt gyárat. Így közismert dolog, hogy az olasz és francia régiségek nagy száma gyárilag készül. A hamisítás kiterjed minden keresett műtárgyra. Beissel mesteri tollal írja le a nevezetesebb hamisítások és becsapások történetét, amelyből legnagyobb fokú tudatlanság, könnyen hívőség, másrészt a legvakmerőbb merészség, agyafurtság, sőt művészet világlík ki. Közben nem egy mulattató történetet ismertünk meg, amely az elfogult tudálékosság és a ravasz kereskedői szellem vigjátékaként perdül le szemünk előtt. Így sorra kerülnek a leghíresebb hamisítások. A hamisítási eseteknek bő és tanulságos ismertetése után Beissel bemutatja a leghíresebb hamisítókat, pöreiket és hamisítási módszereiket. E fejezetben némi gyakorlati útmutatást ad arra nézve, mi mindenre kell vigyázni régi műtárgyak vásárlásánál. De Beissel nem azt célozza, mintha ezáltal műértökké akarná olvasóit kiképezni. Csupán óvatosságra és szerénységre intő fejezet az elkapott „műértők“ számára. Amint hogy Beissel egész műve remekül megalkotott memento a gyanutlan nagyközönség és az öntelt műgyűjtő okulására. Ezt az üdvös intelmet megerősíti a műkereskedőkről és azok ravaszságáról írt fejezetével. Nincs az a ravasz detektiv-regény, amely ennél érdekesebb volna; minden esetéből kitűnik a horáciusi mondás igazsága: cui mille sunt artes, mille sunt fraudes. Védelmül Beissel a kereskedői moralitás emelését, család esetén egyes városokban műegyesületek és gyűjtők részéről végleges bojkott kimondását, szigorú büntetéseket, nyilvános előadások keretében való kipellengérezést ajánl, természetesen kellő óvatossággal egyrészt, hogy ártatlant ne érjen a vád, másrészt a művészet Catóját baj ne érje a büntető bíróság részéről. S végül, ami a legfontosabb, a közönség művészeti képzsését és szakemberektől való tanácskérését.

Beissel új munkáját melegen ajánljuk az amatőröknek, nálunk különösen a Szt. György-céh tagjainak. Könnyed, szellemes és színes előadásmódja élvezetes olvasmánnyá teszi.

FLIEBER HENRIK.

HEINRICH WAENTIG: *Wirtschaft und Kunst.* Jena, Gustav Fischer. H. Waentig e munkájában összefoglalja az újabkori iparművészeti törekvések történetét s részletesen tárgyalja az iparművészet és nemzetgazdaság kölcsönös viszonyát, egymáshoz való vonatkozását. Művében egy gondolat foglalkoztatja mindvégig: t. i. az ipar és az egyéni művészi munka, illetőleg a művész és munkás között levő ellentét. Felfogása szerint a művésznak és a munkásnak elválása a kulturális fejlődésnek — nem pedig hanyatlásnak — tünete. A művészt nem vonzza a műhely, ahol egyéni képességeinek kifejtésére többé nincs alkalm; az iparos fölé igyekszik emelkedni, amikor az iparművészetet — helyesebben: kézműipart — ott hagyja. Az ipar természetesen megérzi a művészi egyéniség hiányát, elveszti a teremtő erejét.

Megindul a harc a gyárak ellen. Ruskin és Morris kezdik el. Működésük tulajdonképpen a kapitalizmus ellen irányul; az a hitük, hogy ennek megszüntetésével a sablonszerű tömeggyártás megszűnik. A művészek azonban, akik Ruskin és Morris nyomán ezeket az ideális célokat tűzték ki magok elé, nem ismerték a nép szélesebb rétegeinek gondolkodását, működésük a szó művészi értelmében csak ismerőseik és szellemi rokonaik kis körére szorítkozott. Tagadhatatlan, hogy erős művészi egyéniségek, akik az iparművészetben nevet szereztek maguknak s iskolát alapítottak, számos fiatal művészi erőt csábítottak az ipari pályára. Ezeknek a sorsa azonban az, hogy mint rajzolókat meghatározott időben, nap-nap mellett gyártják a mintákat — előbb-utóbb sablonmunka lesz az, ami a kezeik közül kikerül. Egyéniségük elvész.

Az ipar és a művészet harcába még egy tényezőnek van beleszólása s ez a tudomány. A modern tudomány hatalmas segítőeszköze az iparnak; a technikai ismeretek azonban oly bonyolultak lesznek, hogy az embernek szellemi képességeit egészen lekötik — a technika fölemészti a művészetet, mert a nehéz, gazdag, bonyolult technika annyira leköti a művészt, hogy a művészet számára már nem marad ereje.

Az újabb művészeti mozgalmak nagy hibája az is, hogy a kiállításokon mint a fényűzés művészete kerülnek bemutatásra, másrészt pedig a nyomában járó művészeti irodalom túlságos radikális irányzatával megijeszti a közönséget, melytől azt követeli, hogy egész multjával szakítson, kedves szokásait szégyelje s mindent elejétől kezdjen.

Végeredményében arra a következtetésre jut, hogy a széles rétegekben fejlesztett ízléskulturára nagy szociális feladatok megoldása vár; a közös ízlés kiegyenlíti a különböző társadalmi osztályok kulturális különbségeit. Az ízlés, amely közkinccset képez, egyúttal hat a kereskedelemre is, mert a fölösleges, ízléstelen árúk behozatalát korlátozza. A gyáripar megszüntetése elérhetetlen utópia, de ha az általános ízlést fejleszthetjük mentül magasabb nívóra, akkor a nagyipar kénytelen lesz számot vetni a művészeti követelményekkel. Általános kulturát a tudomány és technika nem teremthet, ezekhez a művészetnek is csatlakoznia

kell, különben nagy nemzeti értékek mennek veszendőbe, s mi a mindennapi szükségleteink dolgában kiszolgáltatjuk más nemzeteknek.

RUDOLF NEUGEBAUER UND JUL. ORENDI: *Handbuch der Orientalischen Teppichkunde.* Leipzig, Hiersemann. 1909. Ez a gondosan megírt kézikönyv megbízható tanácsadója mindazoknak, kik a keleti szőnyegekben el akarnak igazodni. A laikusnak, de főként a gyűjtőnek, aki a szőnyegkereskedők nem mindig feltétlen megbízhatóságának volt eddig kiszolgáltatva, ha újabb szőnyeget vásárolt, illusztrációkkal bőven ellátott útmutatást ad.

Első részében rövidre fogott áttekintést nyújt a régi keleti szőnyegekről (1800 előtt); a főbb típusokat sorolja fel, a gondosan kiválasztott példák pedig olyanok, hogy segítségükkel bármely régi szőnyeg származása s hozzávetőleg kora is könnyen megállapítható. A XIX. század keleti szőnyegeit készítésük helye szerint csoportosítja. Ezt megelőzőleg készítésük technikájára vonatkozólag közli a szükséges tudnivalókat. Hasznos útbaigazításokat ad a vásárlásra és megőrzésre is. Négy nagy csoportba: 1. török-anatóliai; 2. kaukázusi; 3. perzsa és 4. középázsiai szőnyegekre osztja fel a XIX. században készült szőnyeget. Ismertetőjeleiket részletesen felsorolja, s ezen munkáját megkönnyíti a szöveg közé nyomott 152 ábra és 16 színes tábla, valamint a 12 tábla, melyeken a különböző szőnyegfajták disztitív elemeit összetartozó csoportokban mutatja be.

Gyűjtőknek, keleti szőnyeget vásárló laikusoknak nélkülözhetetlen ez a kis kézikönyv, melyet melegen ajánlunk az érdeklődők figyelmébe.

PÁLYÁZATOK.

AZ ÚJ LEVÉLBÉLYEGEK. A kereskedelemügyi miniszter ősszel pályázatot írt ki azzal a céllal, hogy az elavult ízlésű postabélyegek helyett művészi alkotások nyomán készíthessen újakat. Jóllehet 119 pályázótól 1243 rajz érkezett be, a pályázatot eredményesnek nem mondhatjuk, mert a díjazott művek közül alig van egy-kettő, amely megfelelné a jogos művészi és sokszorosító technikai igényeknek.

A 14 tagú bírálóbizottság március hó 23-án fejezte be ülését. Az első ezeröttszáz koronás díjat Tull Ödön festőművésznak, a másodikat Helbing Ferenc festőművésznak; az egyik ezer koronás díjat Tull Ödön festőművésznak, a másikat Brandmeyer Vilmos kőrajzolóknak; az ötszáz koronás díjakat Sándor Béla iparműv. iskolai tanárnak, Szentkúty Ernőnek (Pécs), Muhits Sándornak és ifjabb Englerth K. F.-nek ítélték oda.

Megvételre ajánlotta a bizottság a miniszternek Mihály István és Szántó Gergely (Drezda), Földes Imre, Tary Lajos, Nagy Sándor (Gödöllő) terveit.

A pályadíjjal kitüntetett és megvásárlásra ajánlott pályaműveket e számunkban közöljük.

A LEVÉLBÉLYEG-PÁLYÁZAT KITŰNTETETT PÁLYAMŰVEI.
(CONCOURS POUR TIMBRE-POSTES HONGROIS).

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

1. TULL ÖDÖN	1500 KOR.
2. HELBING FERENC	1500 »
3. TULL ÖDÖN	1000 »
4. BRANDMAYER VILMOS ...	1000 »
5. SÁNDOR BÉLA	500 »
6. MUHITS SÁNDOR	500 »
7. ENGLERTH K. F.	500 »

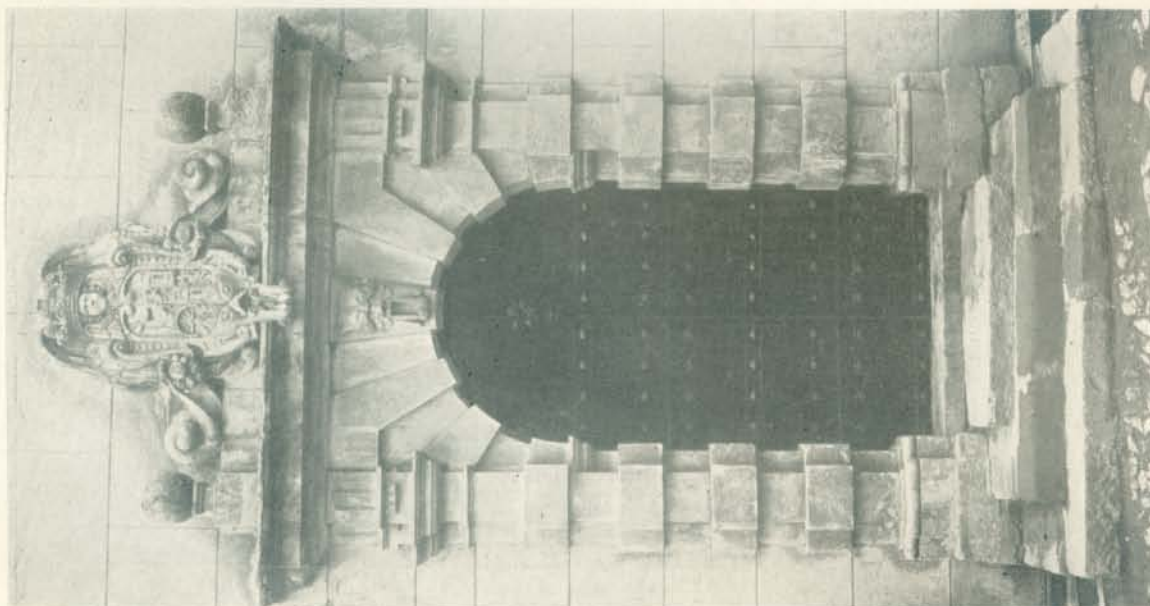
MEGVÉTELRE AJÁNLOTT PÁLYAMŰVEK.

8. MIHÁLY ISTVÁN ÉS SZÁNTÓ GERGELY.
9. FOLDES IMRE.
10. TARY LAJOS.
11. NAGY SÁNDOR.

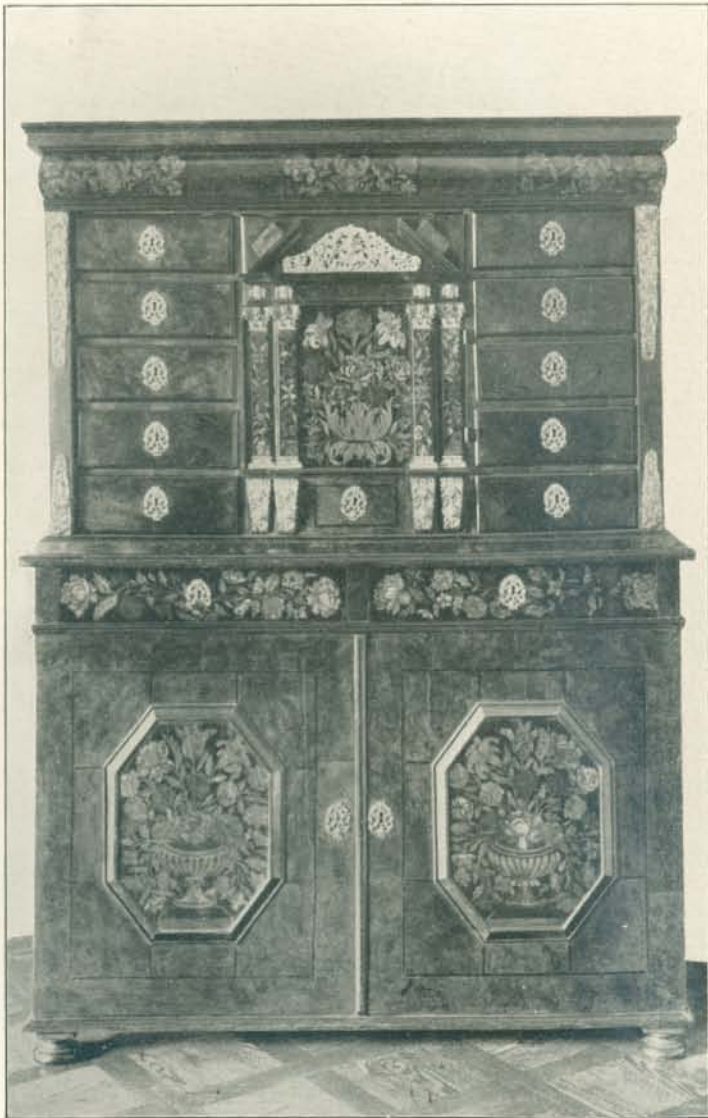
126.

126. BAJMÓCI VÁRKASTÉLY.
LÉPCSŐRÉSZLET A TORONYBAN.
CHÂTEAU-FORT DE BAJMÓC.
ESCALIER TOURNANT
DANS LA TOUR.

125.

125. BAJMÓCI
VÁRKASTÉLY.
KÖBÖL FARAGOTT
AJTÓKERETE.
XVII. SZÁZAD.
CHÂTEAU-FORT
DE BAJMÓC.
ENCADREMENT DE PORTE
EN PIERRE.
XVIIe SIÈCLE.

127. BAZINI
VÁRKASTÉLY.
BERAKOTT SZEKRENY.
NÉMETFÖLD,
XVII–XVIII. SZÁZAD.

127.

CHÂTEAU-FORT
DE BAZIN.
MEUBLE À DEUX CORPS.
PAYS-BAS,
XVII–XVIIIe SIÈCLE.

128. KIRÁLYFAI
KASTÉLY.
ÍRÓASZTAL-SZEKRÉNY
BERAKÁSSOKKAL.
NÉMETFÖLD, XVIII. SZÁZAD.

128.

CHÂTEAU DE KIRÁLYFA.
ARMOIRE-BUREAU EN
MARQUETERIE.
HOLLANDE, XVIIIe SIÈCLE.

129. POZSONYI KASTÉLY.
FIGKOS SZEKRÉNY
BOULLE MÓDJÁRA
DISZÍTVE, BRONZOKKAL.
FRANCIA,
XIV. LAJOS KORA.

129.

PALAIS DE POZSONY.
COMMUNE INCRUSTÉE,
GENRE BOULLE.
FRANCE,
ÉPOQUE DE LOUIS XIV.

130. POZSONYI KASTÉLY.
ÍRÓASZTAL, BOULLE
MÓDJÁRA DISZÍTVE. XIV. LAJOS KORA.
PALAIS DE POZSONY.
BUREAU INCRUSTÉ
À SIX PIEDS, ÉPOQUE DE LOUIS XIV.

130.

Gróf Pálffy
János
műhívesei.

131.

131. POZSONYI PALOTA.
ZOMÁNCOS SERLEG.
NÉMET, XVII. SZÁZAD.

132.

132. ZOMÁNCOS SERLEG.
MAGYAR, XVII. SZÁZAD.

133.

133. BAJMÓCI VÁR.
TORNYS ÓRA,
ZOMÁNCAL DISZÍTVE.
NÉMET, XVII. SZÁZAD.

CHÂTEAU-FORT DE BAJMOC.
PENDULE EN BRONZE.
DECORÉ D'ÉMAUX.
ALLEMAGNE, XVIIe SIÈCLE.

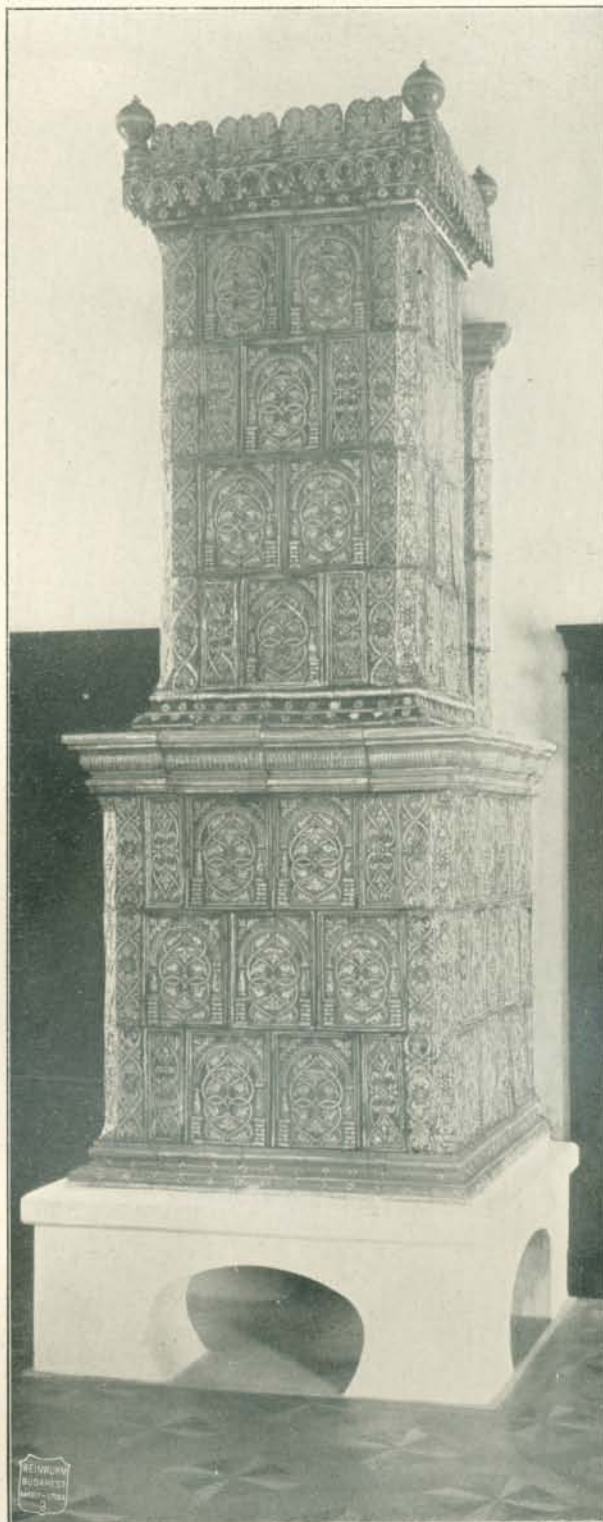
CHÂTEAU DE POZSONY.
DEUX GOBELETS ÉMAILLÉS DU XVIIe SIÈCLE.

134.

134. KIRÁLYFAI KASTÉLY.
LEVESES TÁL TÁLCÁVAL, EZÜST.
LONDON 1768.

CHÂTEAU DE KIRÁLYFA.
SOUPIÈRE AVEC PLATEAU EN ARGENT.
LONDRES 1768.

135.

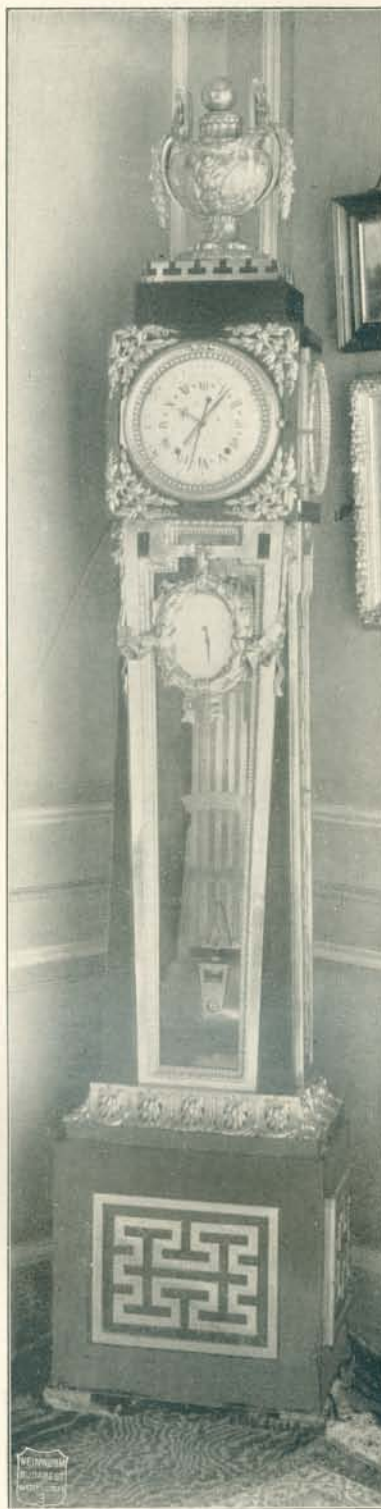
135. BAJMÓCZI VÁR.
EMELETES KÁLYHA.
MAGYAR, XVII. SZÁZAD.

CHÂTEAU-FORT DE BAJMÓCZ.
POËLE ÉMAILLÉ.
HONGRIE, XVIIe SIÈCLE.

136.

136. KIRÁLYFAI KASTÉLY.
KAROS GYERTYATARTÓ.
FRANCIA, XVIII. SZÁZAD VÉGE.
CHÂTEAU DE KIRÁLYFA.
FLAMBEAU EN BRONZE DORÉ.
FRANCE, ÉPOQUE DE LOUIS XVI.

137.

137. POZSONYI PALOTA.
LÁBAS ÓRA BRONZ DISZÍTÉSEKKEL.
FRANCIA, XV. LAJOS KORA.
PALAIS DE POZSONY.
PENDULE-GAÎNE EN ÉBÈNE.
FRANCE, ÉPOQUE DE LOUIS XV.

140

Gróf Pálffy
János
műkincsei.

138.

138. BAJMÓCI VÁRKASTÉLY.
AZ ARCKÉPES TEREM.

CHÂTEAU-FORT DE BAJMÓC.
SALLE DES PORTRAITS.